

A Kossuth proklamáció ügyéhez

Lásd Koháry Sándor

1941

A Kossuth proklamáció ügyéhez

Írta: Vasváry Ödön

Az Amerikai Magyar Népszava 1941 szeptember 25-1 számában megjelent Kossuth cikk, amelyet Urbán József barátom küldött, több tekintetben általános érdeklődésre tarthat számot. Nem azért, mintha az eredeti szövegében küldött kiáltvány új volna, hanem főképen azért, mert az eredeti kézírásban került a pittsburghi egyetem Magyar Termének birtokába. A kiáltványt ~~az amerikai kormány~~ Kossuth Amerika felé vezető útjának egyik legmozgalmasabb napján, 1851 szeptember 27-én, szombaton írt, Marsailles-ben, a francia kikötő városban, ahol partraszállva mindössze egy napot töltött, mert a kiszállási engedélyt a francia prefektus, kormányparancsra, visszavonta.

Magyar szempontból fontos, ha tudjuk, hogy ez az eredeti kézirat, amely Kossuth, kiemelkedő helyet foglal el az Amerikában levő kéziratok között, hol van.

Nem lehet érdektelen, hogy a Kossuth proklamáció eredeti kézírata hogyan ~~szerte~~ jutott el a pittsburghi egyetem Magyar Terméig?

Urbán barátom annyit említ, hogy a Magyar Terem bizottság az okiratot néhai Zimmermann György, volt ottani banktisztviselőtől örökölte.

A magam részéről így nyomozom visszafelé a kézirat útját egészen Kossuthig:

Zimmermann a kéziratot kétségtelenül Koháry Sándor, évekkel ezelőtt elhalt pittsburghi üzletembertől kapta, aki azokat viszont Rózsafy Mátyas-tól, az első igazi amerikai magyar újságírótól kapta. Rózsafyhoz viszont J. barátjától, Makk ~~Rózsafy~~ József 48-as tüzérezredestől kerültek, akivel együtt voltak Komárom híres ostromának idejében (Rózsafy ott született s ott adta ki, mint husz éves fiatalember a "Komáromi Lapok" című napilapot.) Rózsafy hamarabb került át Amerikába, mint Makk, de évek múlva ~~magától~~ itt összekapáltak akkor, amikor Rózsafy a north carolinai Wilmington mellett próbálkozott a farmerkedéssel. Makk ott halt meg s iratait Rózsafy vette magához, aki azokat, valószínűleg valamennyit, később Koháry Sándornak adta. Ezt magától Rózsafynak ma is Washingtonban élő fiától, Louis A. Rosafy-

től tudom.

Mióta ezeket megtudtam, megpróbáltam nyomára jutni az iratoknak. Ugy tudom, hogy Koháry fia épen Urbán József városában, McKeesporton él, a puhatolózás azonban még eddig nem vezetett eredményre. A dolog pedig fontos volna, mert kétségtelen, hogy abban a kollekciónban számos ^{más,} történelmi fontosságu irat is volt.

Makk ugyanis, mint az emigráció történetéből tudjuk, közvetlen kapcsolatban állott Kossuthal, aki őt bízta meg az 1851 végére tervezett újabb magyar forradalom megszervezésével. Mivel majdnem bizonyosra vehető, hogy az okirat a fenn leírt uton jutott Zimmermann birtokába, feltételezhetjük azt is, hogy Makk lévén az első tulajdonosa, a levelet hozzá írta Kossuth.

Kossuth ugyanis Makkkal épen azokban a napokban élénk levelezésben állott. Három nappal ennek a proklamációnak megírása után, szintén "Kedves Barátom!" megszólítással levelet írt Makkhoz s közli vele a legutolsó napok fejleményeit, hogy a francia kormány nem engedte meg a területén való átutazást Anglia felé. Ebben a levélben majdnem szószerint megismétel egy-két mondatot Kossuth a három nappal előbb írt ^{levélből} ~~proklamációból~~, nagyon valószínű tehát, hogy ez a levél folytatása volt annak, ugyanahhoz a személyhez intézve. (Lásd: Kende: Magyarok Amerikában, első kötet, 318.) Kende, aki a huszas években már évig a pittsburghi német napilap szerkesztője volt, jól ismerte Koháry okirat gyűjteményét és azt könyvében valamennyire fel is dolgozta.

Kossuth ennek a második levélnek megírását követő napon, 1851 október 1-én hagyta el Marseillet a "Mississippi"-ra, hogy Gibraltárra s onnan, egy angol hajón, Angliába menjen, mielőtt útját Amerika felé folytatta volna.

A kiáltvány eljutott Magyarországra, bármennyire veszedelmesek is voltak az idők s annak szövegét pontosan ismerték. A szöveget, némi csekély ^{Különbséggel} ~~hibákkal~~, teljes egészében közölte Hentaller Lajos: "Kossuth és kora" című könyvében, amely Kossuth halálávében, 1894-ben jelent meg. Érdekos, hogy a Hentaller által közölt szövegben nincs benne ez a mondat, mi a kén-

iratban benne van: "Aki velünk nincs, az ellenünk van; én sem fogességet, részvétlenséget tenni nem fogok." Valamint ez a mondat: "Legközelebbi Szózatot Párisból veenditek, a másodikat kevés napokkal később Londonból". Hentaller szövegében így hangzik: "Legközelebbi szózatot Londonból veenditek".

Ebben a Kossuth okiratban, mivel annak a nemzethez intézett szövege régen ismeretes, Kossuth bevezető sorai a fontosak, amelyekben Kossuth híven foglalja össze a legújabbban egymásra torló döntéseimnek utjával és terveivel kapcsolatban. Nagyon valószínű, hogy ezek a sorok most kerültek először nyilvánosságra.

A Kossuth kutatásnak nagy szolgálatot tenné az, aki fel tudná deríteni a Makk-Rózsafty s később Koháry-féle kéziratgyűjtemény hollétét.

Még egy párt szót a cikk egyes kisebb tévedéseiről. A "Mississippi" nem volt a mai értelemben vett csakahajó, csak "gőzfregatt", ami talán a mai szóhasználatban ~~gőzhajónak~~ ^{szóhasználatban} talánságos. Már akkor 12 éves volt, mert még 1839-ben hozzákezdtek az építéséhez és azt 1841-ben ~~am~~ befejezték be. A magyarok nem 1851 szeptember 7-én szálltak a "Mississippi"-re. ~~Nevesen~~ Ezen a napon csak a gemliki kikötőbe érkezett el a Kutahia egy héttel azelőtt elhagyott magyar csempor, ahol egy török hajóra szálltak 9-én. Az vitte őket a Dardanellák déli bejáratához, ahol a "Mississippi" várakozott rájuk, amely azután szeptember 10-én indult el velük. A levél első sorában "Spezia Pilmontban" helyett "Piedmontban" olvasandó. Piedmont egyik tartománya volt az akkori szárdinai királyságnak, amelynek fővárosában, Turinban az Egyesült Államok követe, William B. Kinney azon volt, hogy minél több akadályt gürdítsen Kossuth útja elé.

